

Francesc Bailón Trueba

TRADUCCIÓ D'ABEL CARRETERO ERNESTO

ELS POETES DE L'ÀRTIC

HISTÒRIES DE GROENLÀNDIA

Nova Casa Editorial

DE L'ASSESSOR DE CULTURA INUIT EN LA PEL·LÍCULA
NINGÚ NO VOL LA NIT

Al poble inuit, com a demostració de la meva
gratitud i amistat i el meu respecte.

*Inuiaannut inuit, takutikkusuppara qujassuseq,
ikingutiginneq, aamma ataqisuussuseq.*

A la meva dona Lourdes,
per compartir un somni.

I a la memòria del meu bon amic Finn Hansen (1948-2015). Un gran home que va
estimar el poble Inughuit i la seva terra.

*Qui s'atura a plorar,
qui es lamenta contra la pedra hostil del desànim,
qui s'encara amb quelcom que no sigui el combat,
no serà un vencedor, sinó un vençut lent.*

Miguel Hernández

Estructura del llibre

En el moment de plantejar-me escriure un llibre d'aquest calibre, vaig voler, per damunt de qualsevol altra cosa, crear una obra interactiva, dinàmica, entretinguda i per a un públic general. Les conferències i els seminaris que he estat impartint sobre la cultura inuit m'han ensenyat que l'estudi d'un poble no tan sols es pot fer des de diferents perspectives, sinó que, a més, és possible mostrar-lo de diverses maneres. Per aquest motiu, l'obra que el lector té a les mans són tres llibres concentrats en un, que, alhora, es complementen entre si:

Relat històric: es narra la història verídica d'una expedició britànica al nord de Groenlàndia, l'any 1818.

Autobiografia: el que jo anomeno les memòries àrtiques, i que són fruit dels meus viatges al Gran Nord. Es tracta bàsicament de les meves experiències i la convivència amb els inuit.

Assaig: en els primers cinc capítols s'expliquen alguns aspectes generals relacionats amb la cultura inuit, com també la història i la geografia groenlandeses. La resta del llibre se centra en els Inughuit del nord-oest de Groenlàndia, prenent com a fil argumental les històries humanes. Evidentment, la informació que s'hi dona és bastant genèrica, però a les notes a peu de pàgina i a les referències bibliogràfiques que es troben al final de l'obra el lector podrà consultar o ampliar la informació sobre temes relacionats amb la cultura inuit i amb Groenlàndia.

Aquestes tres parts del llibre estan perfectament delimitades en cada capítol i estructurades de la següent manera:

Relat històric: s'estableix, abans de la narració, una situació espaciotemporal de la història.

Autobiografia: el lector es troba primer una dita o un refrany inuit relacionat amb el contingut de l'episodi del relat històric que el precedeix o amb l'autobiografia que el succeeix. A continuació, se situa novament el lector en un espai i temps determinats per, després, prosseguir amb el relat.

Assaig: a mesura que es van relatant les memòries àrtiques s'introdueixen diferents temes sempre relacionats amb el fil argumental de l'autobiografia o amb la narració del relat històric. Un punt i a part, un títol o bé un número marquen el límit entre l'assaig i l'autobiografia.

Aquesta estructura permet que els lectors puguin escollir llegir el llibre sencer o només alguna de les parts, sense que això repercuteixi en la comprensió de l'obra. De fet, s'ha escrit tenint en compte que puguin llegir-se els tres apartats de manera independent. Així mateix, el lector trobarà, en algunes ocasions, indicacions per ampliar voluntàriament la informació accedint a les altres parts del llibre que no hagi llegit.

Igualment, també vull aclarir que l'apartat de «Crèdits fotogràfics i d'il·lustracions» conté una descripció més detallada de les imatges que apareixen en aquesta obra, i que pot ser útil per comprendre-les millor.

Text del llibre

He utilitzat les paraules «esquimal», «groenlandès», «Groenlàndia», *Inughuit*,^[1] «inuit» i *Kalaallit Nunaat* segons l'ús que en fan les fonts d'informació consultades i sempre amb el respecte més absolut cap al poble inuit. Seguint el mateix criteri, els noms dels llocs que apareixen a l'obra s'han escrit en llengua nativa, en anglès i fins i tot en català. Igualment, s'han utilitzat els termes Marina Reial Britànica, Marina britànica i Royal Navy per designar el mateix cos militar britànic. D'altra banda, s'han omès les sigles HMS (*His o Her Majesty's Ship*) que porten els vaixells de l'Almirallat britànic al principi del nom de cada embarcació.

Els mots «no natiu» i «home blanc», per la seva banda, mereixen una menció a part. Sobretot en el segon cas, ja que el seu ús no està gaire acceptat a causa de la connotació pejorativa que comporta; tanmateix, és una de les maneres amb què els inuit designen aquells que no són com ells. Per aquest motiu, també he volgut utilitzar la paraula «no natiu», que potser és menys «agressiva». De totes maneres, demano disculpes avançades per si algú se sent ofès per l'ús que faig d'ambdues paraules, les quals he escrit sempre entre les anomenades cometes franceses o gòtiques.

El relat històric s'ha reconstruït bàsicament a partir dels diaris de bord d'alguns membres de la tripulació i de la tradició oral Inughuit. En el primer cas, s'han de tenir en compte les rivalitats existents entre els mateixos expedicionaris, sobretot les que van tenir Sabine, Parry i el mateix John Ross. També cal mantenir certes reserves pel que fa als intèrprets. La qualitat de saber escoltar i la fidelitat en la traducció són dos aspectes bàsics que influeixen en una font d'informació. Els protagonistes que van fer anotacions ho van fer sota la premissa d'afegir o ometre voluntàriament el que els era transmès i, per tant, el resultat final que s'obté de tot plegat sempre s'ha de matisar. Per exemple, el tinent Fisher i el capità Sabine no van ser informats pel mateix intèrpret, i encara que els

seus testimonis, igual que els de Ross i Parry, tenen un valor extraordinari, estan condicionats, sens dubte, per la diferent personalitat de cada un.

En les meves memòries àrtiques he obviat parlar de tot allò relatiu a la vida privada i íntima que pogués perjudicar alguns dels protagonistes. Sóc dels que pensa que aquest tipus de dades és millor que no es facin públiques, sobretot quan els implicats han dipositat la seva confiança en tu.

Finalment, vull esmentar que vaig començar a recopilar la informació per a aquest llibre en el meu primer viatge al Canadà, el 1999. Aquest procés de compilació va acabar el 2006, motiu pel qual el lector no trobarà informació més enllà d'aquest any. Tanmateix, m'he permès certes llicències informatives sobretot a l'epíleg, on he cregut convenient posar un punt i seguit a la història actual dels Inughuit i d'alguns personatges que apareixen en aquesta obra, a més de rendir tribut a un gran amic.

[1] Potser el terme *Inugguit*, fonèticament parlant, sigui més correcte, tot i que les meves fonts sempre van utilitzar la paraula *Inughuit* per definir-se a ells mateixos. Seguint aquest criteri, ocorre el mateix amb la seva llengua nativa: *Inughuartut* en lloc d'*Inugguartut* (nota de l'autor: n. de l'a.).

Taula d'equivalències

Aquesta relació d'equivalències pot ser útil per a aquells que llegeixin el relat històric.

Les unitats de longitud són majoritàriament marines.

32 °Fahrenheit = 0 °Celsius / 0 °F = -17,77 °C.

1 llegua marina = 5.555,55 metres.

1 milla marina = 1.851,85 metres.

1 milla terrestre = 1.609,34 metres.

1 iarda = 0,91440 metres.

1 peu = 0,3048 metres.

1 polzada = 0,0254 metres.

1 braça = 1,829 metres.

Akkup pisia Ilinngivakkiimut

Ilinngivakkeerngooq ivileriaanga

Kisiina patsisiniarpiik

Patsisitsaranngaalit

Qasanginnarnerparma

Mittanginnarnerparma

Silammik Qasannaajik

Amertaannguartingit

Uanga kiserngaajik

Ersiingimanngilangit

Uattut attiingavit

Saalumuu Tusarpua (Informador)

Kulusuk, Kalaallit Nunaat 08/03/1935.*

* Paul-Émile Victor, *Chants d'Ammassalik – Meddelelser om Grønland, Man & Society*, 16. 1991, København, 1991, pàg. 91.

Traducció del duel cantat

Cant d'Akku contra Ilinngivakkeeq

Ilinngivakkeeq vols cantar contra mi.

Quin motiu tens per fer-ho?

No en tens pas cap!

Em menysprearies?

Faries burla de mi?

Pot ser que tu em menyspreïs,

perquè tens diversos germans i germanes,

i jo, jo sóc fill únic.

Però no et tinc cap por.

No ets pas més gran que jo.

Introducció

Recordo que quan tenia catorze anys vaig començar a sentir la necessitat de viatjar per conèixer noves cultures i altres pobles completament diferents del meu. Sabia que tenia una vida per endavant i tot un univers per descobrir. No volia ni desitjava desaprofitar l'ocasió. Malgrat això, no puc oblidar que van ser uns homes vestits amb pells d'animals, que vivien en cases de neu i que es fregaven el nas, els que em van fer desviar la mirada cap al nord llunyà. Hi va haver un temps en què vaig començar a veure esquimals pertot arreu: als llibres, a la televisió i fins i tot al cine. Aquells homes fascinants van fer volar la meua imaginació i estic convençut que molts dels que ara llegiu aquestes línies comprendreu les meves paraules. L'aparició d'aquest poble a la meua vida va ser determinant en aquell moment i, en certa manera, va marcar el meu camí a seguir...

El coneixement cultural dels pobles es pot adquirir tancat entre quatre parets, envoltat de llibres i escollint la seguretat com el camí més fàcil i senzill. Malgrat això, la inquietud heretada de la meua infància em portava a un tipus de comprensió que anava més enllà del que podien veure els meus propis ulls. Necessitava anar a altres llocs i aprendre del que hi podria trobar. En aquell moment vaig pensar que la millor manera per conèixer el món i intentar trobar-ne les bases explicatives, a través de les quals pogués interpretar les diferències culturals existents entre els pobles de la Terra, era estudiar antropologia. És un dels camins, però no l'únic. L'antropologia em podia proporcionar els elements essencials per inferir els aspectes més determinants d'una cultura. Però no vaig saber, fins que ja havien passat uns anys, que el que realment és important comença en acabar la carrera, quan es dona un sentit pràctic a tot el que has après durant els anys d'estudiant universitari.

Penso que l'ésser humà quan viatja té la capacitat d'adaptar-se a situacions diferents de les habituals, però a més també és capaç de reflexionar-hi. La suma de les experiències viscudes potencia la seva capacitat d'adaptació, enforteix l'esperit de supervivència i desenvolupa la seva facultat interpretativa del que succeeix durant la vida. No obstant això, es tracta d'una arma de doble tall.

Sense cap mena de dubte el món està ple de llocs meravellosos, i els paisatges d'extrema bellesa emocionen fins al punt de convertir aquells moments que dilaten l'ànima en records inoblidables. Però quan visitem un país també hem de tenir en compte el factor humà i moltes de les relacions que podem establir amb la població

poden enriquir-nos culturalment. Tanmateix, aquests mateixos llocs poden anar acompanyats d'una amarga i trista realitat, determinada per exemple per la situació política que viu un poble. Personalment crec que no és bo ignorar el que és evident, i que de la mateixa manera que es pot gaudir coneixent les meravelles naturals i culturals d'un territori també es pot sofrir quan s'observen les desgràcies i misèries que s'hi poden trobar. I crec que tan sols sent conscient d'ambdues dimensions el viatger pot arribar a experimentar l'autèntica realitat d'un país. Per mi, conèixer una cultura implica observar el paisatge humà en el món natural en què subsisteix. Alguns viatges, per motius diferents, poden suposar patiments, incomoditats i, per descomptat, situacions de risc. En molts dels viatges que he fet he estat abonat a aquest tipus de situacions i de totes n'he après alguna cosa.

Si l'antropologia era el camí que havia de seguir i viatjar n'era el complement ideal, quedava tan sols una cosa per definir, i probablement era la més difícil: la direcció. Amb el temps he entès el significat de les paraules de l'escriptor i navegant nord-americà Alvah Simon. Segons ell, en el paisatge de tot ésser humà hi ha un lloc especial en la seva imaginació i cada un de nosaltres té una brúixola interior que no deixa d'orientar-nos cap aquell punt enigmàtic, atractiu i magnètic. No obstant això, molts no s'atreveixen a dirigir-s'hi, ja que està limitat per la frontera de les nostres pors més ocultes. Tot i així, hem de dirigir-nos-hi perquè és allà on no tan sols ens trobarem a nosaltres mateixos, sinó que veurem com s'omplen les nostres vides en fer-ho. Malgrat tot, penso que no sempre som capaços d'anar cap aquell punt imaginari en les nostres ments, i moltes vegades, fins i tot sabent quina direcció hem d'agafar, preferim fer cas omís dels nostres impulsos i optem per quedar-nos en el lloc on creiem que ens sentim més segurs. Jo coneixia aquell lloc, sabia quin era des de petit, però no vaig voler reconèixer-lo fins que havia passat molt de temps. Per què? Simplement, per por i respecte.

Així doncs, durant un temps vaig viatjar sense una direcció concreta, guiat pels meus desitjos més profunds i pels meus impulsos més espontanis. No hi havia cap lògica predeterminada i alternava els continents segons la permissivitat econòmica, escollint els països pel meu instint o pel que en podia haver llegit. Diuen que les coses viuen al nostre interior mentre les recordem, i jo sabia que, per sobre de tot, hi havia un lloc que, sense haver-hi estat, el convertia en un record intens. Només uns anys després, quan vaig reconèixer el meu paisatge imaginari, m'hi vaig dirigir amb els meus temors més ocults.

Des de bon principi, vaig concebre la carrera d'Antropologia Cultural com un *hobby* i també com una necessitat personal. Era com una manera d'autosuggerió per gaudir al màxim de la carrera universitària. Gràcies sobretot als savis consells de la professora Dolores Juliano, de la Universitat de Barcelona, vaig aconseguir llicenciar-me gaudint de l'època d'estudiant universitari. Recordo que durant els dos primers anys acadèmics una de les coses que més em va fascinar va ser llegir els llibres monogràfics escrits per antropòlegs que havien conviscut amb persones que molts encara consideraven com a «primitives». El que m'encisava d'aquelles lectures no era només la informació que aportaven al coneixement de societats, en molts casos desconegudes fins aquell moment, sinó també el que els antropòlegs podien haver après convivint amb aquests «pobles primitius». Quan llegia aquelles obres la imaginació em desbordava i m'apassionava pensar en el que havien viscut realment aquells aventurers; detalls que, en la majoria dels casos, fins a l'aparició del llibre *L'antropòleg innocent*, de Nigel Barley, havien «oblidat» escriure o que estaven ometent voluntàriament en els seus treballs de camp.

Al tercer any de carrera es va produir un esdeveniment transcendent en la meua vida acadèmica, del qual no he sigut conscient fins un temps després. En l'assignatura d'Antropologia Política havíem de fer un treball sobre el concepte que tindria una societat «primitiva» de l'economia occidental i sobre les nostres relacions, costums i pautes socials encaminats cap a un mateix fi: l'obtenció d'aliments. En aquell temps havia llegit moltes obres de Bronislaw Malinowski (1884-1942), i no estava disposat a fer un altre treball sobre els indígenes de les Illes Trobriand de la Melanèsia, com ens demanava el professor.

Sens dubte, Malinowski va ser un gran antropòleg de camp i una de les figures més importants en el desenvolupament de l'antropologia moderna. Però el seu impressionant treball no em faria canviar d'opinió. Novament va aparèixer l'esperit inquiet de la meua infància, i en un acte de rebel·lió vaig proposar de fer una altra investigació. Conscientment, estava recuperant un dels meus vells somnis d'infància que havia deixat aparcat: els esquimals. Així doncs, vaig fer la proposta de realitzar un treball sobre els nadius de l'illa de Baffin (Àrtic canadenc). A més, va coincidir que acabava de comprar-me un llibre de Kaj Birket-Smith,¹ titulat *Los esquimales*. Sens dubte, es tractava d'un bon punt de partida per començar a familiaritzar-me amb aquesta cultura. No era l'opció més còmoda, però sí la que més em motivava. La jugada em va sortir prou bé i vaig aprovar l'assignatura. Però a banda d'ampliar els meus

coneixements sobre aquest poble, durant la meua investigació vaig descobrir que l'obra de Birket-Smith contenia quelcom nou que no havia trobat en altres escrits. Aquest llibre va ser publicat per primer cop en danès el 1927. L'autor afirmava que des de l'estret de Bering fins a l'oceà Atlàntic els esquimals s'anomenen a ells mateixos «inuit» (plural d'«inuk»). Explicava, a més, que al sud d'Alaska i Sibèria, per omissió de la lletra «n», es deien *Juit* (singular *Juk*), i els aleutians, emparentats amb els esquimals, s'identificaven amb el terme *Unangan*. Finalment, deia que els esquimals, igual que altres pobles primitius, es consideraven els autèntics éssers humans per excel·lència en oposició a la resta i que aquest era el motiu pel qual «inuk» significa «persona», «posseïdor» o «habitant».[2] Més endavant, acabaria descobrint altres matisos respecte a aquest terme i alguns errors propis de la traducció del danès al castellà. No obstant això, la pregunta més immediata que va rondar pel meu cap va ser: per què la majoria de la gent, a Catalunya i a Espanya, seguia utilitzant la paraula «esquimal» quan aquest poble es designa a si mateix amb el terme genèric «inuit»?

¹ Kaj Birket-Smith (1893-1977). Etnòleg danès. Membre de la 5a Expedició Thule. Va ser director de la secció Etnogràfica del Nationalmuseet de Copenhaguen (n de l'a.).

[2] Kaj Birket-Smith, *Los esquimales*, Editorial Labor, Barcelona, 1965, pàg. 21.

El 1993 vaig acabar la carrera d'Antropologia Cultural. Començava realment l'hora de la veritat. Se m'obria la possibilitat de viure un conjunt d'experiències i sensacions desconegudes fins aleshores. Vaig començar a viatjar i, alhora, a llegir aquest llibre obert que és observar el món, intentant trobar respostes a totes les meves inquietuds. Els anys van anar passant i les meves vivències, acumulades durant els viatges, em van fer madurar com a persona. Cada cultura tenia la seva especificitat i cada país, el seu encant. Però en el fons necessitava trobar el meu lloc al món, un poble al qual estigués esperant.

A la universitat ningú em va ensenyar com trobar «la meua cultura». Realment, això s'aprèn? Jo crec que no. Quan una persona acaba la carrera d'Antropologia té diversos camins a seguir, i buscar el poble al qual vols dedicar el teu estudi n'és un. Segons la meua opinió, l'elecció sovint està condicionada per la balança que aglutina els avantatges, els inconvenients, les distàncies geogràfiques, la llengua, les situacions polítiques o altres condicionants de diferent índole que poden determinar la predisposició de l'antropòleg. Però, a més, la decisió implica, al meu entendre, una responsabilitat, un compromís, un esforç i un sacrifici que potser molts antropòlegs no

estan disposats a acceptar. Sincerament, crec que la millor recompensa és quan ensenyes el que has après a través de les teves pròpies vivències. És molt bo saber el que diuen els llibres, però penso que és millor buscar allò que precisament no hi apareix. La riquesa cultural moltes vegades es troba en les experiències viscudes més que no pas en les llegides.

Encara avui recordo el moment en què la meua elecció va començar a tenir sentit. A vegades, les coses ocorren quan menys t'ho esperes; per això quan em van trucar per fer el servei de Prestació Social Substitutòria no vaig pensar que això suposaria obrir una porta cap al Gran Nord. Feia un temps que col·laborava amb el Museu Etnològic de Barcelona, així que per mi va ser una sort dur a terme una part d'aquest servei social a la biblioteca del museu. Va ser aquí, la primavera del 1997, quan em vaig trobar novament cara a cara amb els inuit.

Una lectora havia deixat un llibre de Bowra, *Poesía y canto primitivo*, al mateix lloc on l'havia estat llegint. L'anava a guardar al seu lloc, però vaig sentir curiositat per llegir-ne el contingut. La lectura va resultar ser encara més atractiva que el títol del llibre. Bowra afirmava, en aquesta obra, que quan la vida d'un poble depèn de la caça s'imposa en l'home un condicionament i, per tant, les accions humanes solen presentar-se com una manera de cacera que ocasiona una sèrie d'emocions i reaccions naturals.[3]

L'autor ho exemplificava dient que el cant i la poesia serien les sortides als sentiments i emocions provocats per l'èxit o el fracàs de les activitats d'un poble que viu en les condicions més extremes del planeta. Per això, els esquimals posseïen cants que feien referència no només a la mala sort sinó també a la seva pròpia incompetència.

[3] C. M. Bowra, *Poesía y canto primitivo*, Editorial Antoni Bosch, Barcelona, 1984, pàg. 153.

En les seves cançons es podia entreveure la sinceritat que transmetien els caçadors parlant de la seva activitat principal; és a dir, la caça. Coneixien els riscos que implicava un possible fracàs i, tanmateix, eren conscients de les dificultats que comporta caçar o pescar a l'Àrtic i no intentaven dissimular-les. Segons Bowra, difícilment el cant primitiu expressarà judicis morals explícits i mai constituirà pautes de comportament.[4] Però pot passar que alguns poemes esquimals impliquin el respecte a un sistema de valors que, en moltes ocasions, té a veure amb el sentit del deure i l'honor. Disposaven fins i tot de versos formats per paraules màgiques que pronunciaven sobre els seus gossos ensinistrats per empaitar un ós polar.

[4] *Ibid.*, pàg. 146.

A la Groenlàndia occidental, per exemple, podia donar-se el cas que s'impartissin instruccions als joves sobre l'ús del caiac (o *qajaq*) a través de cançons. El llibre també parlava dels poemes dedicats a l'amor, la natura, els animals, la vellesa, la joventut, la vida i la mort. Tanmateix, hi va haver una cosa que em va sobtar al llegir-la: els esquimals eren perfectament capaços de pensar sobre el seu propi procés de composició poètica. Des de petit sempre m'ha fascinat el tema de la poesia i sabia que el que Bowra ens deia significava que els esquimals no tan sols eres poetes sinó que també eren capaços d'explicar la creació de les seves pròpies poesies. Com a exemple, l'autor feia referència al cas d'Orpingalik, un famós caçador esquimal i creador de cançons, que un dia va confessar a Knud Rasmussen[5] que els cants, sovint, són pensaments expressats amb l'alè quan hi ha forces espirituals que pertorben l'ésser humà i el llenguatge corrent no té prou recursos. L'inuk es commou de la mateixa manera com un iceberg navega irregularment pel corrent. Un flux de forces condueix els seus pensaments quan sent por, alegria o tristesa. És possible que aquests pensaments hi brollin per sobre com un riu i que el seu alè arribi exhaust i el seu cor sigui sacsejat. Quan el temps és plàcid es mantindrà desfet. Arribat aquest moment, els inuit se sentiran encara més petits i aleshores apareixerà el temor d'usar les paraules. No obstant això, apareixeran per si mateixes. Quan això succeeix, es genera ràpidament un nou cant.[6]

[5] Knud Johan Victor Rasmussen, conegut també com Kununnguaq o Kunupaluk (1879-1933), explorador polar i etnòleg autodidacte, mig groenlandès i mig danès. Fundador de l'esquimologia i un dels més importants personatges dintre de l'estudi de la cultura inuit. Va ser el primer que va aportar proves de la comunitat cultural en la societat esquimal. En referència als treballs d'investigació a Groenlàndia, cal destacar que el 1879 es va fundar la revista científica *Meddelelser om Grønland*, creada per la comissió d'investigacions científiques a Groenlàndia. El 1920, gràcies a una càtedra aconseguida pel filòleg danès William Thalbitzer (1873-1958) a la Universitat de Copenhaguen, es va crear la primera assignatura en la història de l'esquimologia. El 1967 es va fundar l'Institut for Eskimologi. Finalment, el 2003 es va establir el Centre d'Estudis Culturals i Regionals (Eskimologi og Arktiske Studier), del qual l'Institut d'Esquimologia i de l'Àrtic han passat a formar-ne part (n de l'a.).

[6] Bowra, *op. cit.*, pàg. 37.

El pas següent que vaig fer va ser, lògicament, buscar informació sobre Orpingalik. Per fer-ho vaig consultar una obra clàssica dins de l'etnografia esquimal, com és el cas de *De la Groenlandia al Pacífic*, de Knud Rasmussen. La documentació, continguda en dos volums (*La bahía de Hudson* i *A través del Paso del Noroeste*), va

ser recopilada al llarg de la 5a Expedició Thule,[7] i es tracta d'un llibre bàsic per conèixer no únicament els diferents grups esquimals sinó també el seu origen comú.

[7] Cinquena Expedició Thule (1921-1924). Van viatjar des de Groenlàndia fins a Alaska per recopilar informació dels grups esquimals que trobaven al seu pas i buscant-ne l'origen comú. L'expedició estava formada per etnògrafs, lingüistes, arqueòlegs, geòlegs, geògrafs i fotògrafs. A més, en aquest projecte van participar danesos (Knud Rasmussen, Kaj Birket-Smith, Peter Freuchen, Therkel Mathiasen, Helge Bangsted, Peder Pedersen i Jacob Olsen) i també els mateixos inuit (Iggianguaq, Arnarulunguap o Arnarulunnguaq, Argioq, Arnanguaq, Nasaitordluarsuk, Agatsaq i Qavigarssuaq Miteq). Les dades arqueològiques, etnogràfiques i biològiques obtingudes van ser recollides en una obra exhaustiva de deu volums: *The Fifth Thule Expedition 1921-1924* (1946). Molts dels objectes trobats durant aquesta expedició els podem veure actualment exposats en el Nationalmuseet de Copenhagen. La pel·lícula *The Journals of Knud Rasmussen* (2006), de Zacharias Kunuk i Norman Cohn, relata part d'aquesta expedició (n. de l'a.).

Segons el mateix Rasmussen, Orpingalik «era un bruixot molt respectat i un home extremament interessant que coneixia a fons les tradicions de la seva tribu. Es tractava d'un individu intel·ligent i viu, ple de malícia. A més, se'l considerava un caçador amb mèrits, i per les consideracions que se li guardaven, vaig comprendre que era una persona important en el clan dels Arviligjuarmiut».[8] Per Orpingalik, home dotat d'una rica imaginació i d'una ànima sensible, els cants eren els companys de la seva soledat: «Canto el mateix que respiro», deia.[9] Així mateix, Rasmussen afirmava que «les cançons semblen indispensables per a aquesta gent i canten a totes hores. Les dones no es limiten a taral·lejar les composicions del seu marit, també elles són poetesses».[10] Però potser el que realment em va cridar l'atenció va ser llegir que «existeixen també cançons satíriques amb què es fustiguen els desordres i vicis dels habitants del poblat»[11] i que «el canvi de dones per un període curt es veu bastant sovint, sobretot entre homes que han estat rivals en un concurs de cant».[12] Què significava tot plegat? Realment els esquimals es batién en duel mitjançant concursos de cant?

[8] Arviligjuarmiut. Grup esquimal que sol habitar entre la badia de Lord Mayor i la badia de Committee (Àrtic canadenc). *Arviligjuaq* significa «país de les grans balenes». Knud Rasmussen, *De la Groenlandia al Pacífic. A través del Paso del Noroeste* (II), Ediciones y Publicaciones Iberia, Barcelona, 1930, pàg. 296.

[9] *Ibid.*, pàg. 299.

[10] *Ibid.*, pàg. 299.

[11] Knud Rasmussen, *De la Groenlandia al Pacífic. La bahía de Hudson* (I), Ediciones y Publicaciones Iberia, Barcelona, 1930, pàg. 178.

[12] Rasmussen, *De la Groenlandia al Pacífic. A través del Paso del Noroeste* (II), *op. cit.*, pàg. 373.

Volia saber-ne més. Ja no es tractava de simple curiositat, sinó també de necessitat. Així doncs, vaig començar a buscar a la biblioteca del museu llibres que parlessin sobre la poesia i el cant esquimal. Sabia que un poble que era capaç de reflexionar sobre la seva pròpia poesia guardava quelcom extraordinari en el si de la seva cultura. I, d'aquesta manera, investigant la cultura inuit, és com vaig arribar a conèixer el *tordlut*, *ivinneq* o *piseq*. Ja havia llegit alguna cosa uns quants anys abans sobre aquesta pràctica al llibre de Kaj Birket-Smith, encara que no l'hi havia prestat gaire atenció, ja que per al meu treball universitari em vaig centrar bàsicament en els mitjans de subsistència i l'obtenció d'aliments. Però al rellegir per segon cop l'obra vaig trobar el que realment buscava. Aquí va començar la meva veritable aventura àrtica, prenent una de les decisions més importants de la meua vida. Ja en les primeres anotacions que vaig fer es podia deduir la profunda admiració que sentia per aquest poble.

Antigament els esquimals constituïen una societat sense estat, on generalment no hi havia cap sistema de lideratge, tret d'algunes excepcions, i on el centre bàsic de la comunitat era la institució social més antiga: el matrimoni. Tanmateix, que no existís cap tipus d'organització governamental no volia dir que no es regissin per unes lleis bàsiques no escrites. La llei més important era que, excepte per un motiu justificat, ningú estava exempt de lluitar per la supervivència del grup, i per fer-ho els esquimals havien de sacrificar els interessos propis en benefici dels comunitaris. L'egoisme personal no estava ben vist, i la modèstia era un dels atributs més valorats. En aquest sentit, repartir i compartir eren accions necessàries que no només permetien el manteniment del grup, sinó que també donaven prestigi als qui les realitzaven. L'objectiu principal de les lleis esquimals era mantenir l'harmonia i la unitat del grup, tot regulant els comportaments dels individus amb l'única finalitat d'assegurar la supervivència de la comunitat. Per aquest mateix motiu, quan existia un conflicte intern era més important restablir de nou la pau i l'ordre que no pas administrar-hi justícia.

Segons H. König, els esquimals comptaven bàsicament amb tres formes jurídiques per solucionar els seus conflictes, malgrat que ocasionalment en alguns llocs d'Alaska i del Canadà s'aplicaven penes per alguns delictes. D'una banda, hi havia els combats amb els punys que es feien en algunes zones d'Alaska i de l'Àrtic central canadenc. També hi havia la lluita cos a cos que podíem trobar en certs punts de la costa

oest del centre i del nord de Groenlàndia, a l'illa de Baffin (Canadà), a Alaska i Sibèria. I finalment hi havia el *tordlut* o duel cantat que es produïa al Labrador (Canadà),^[13] Alaska i Groenlàndia. Es tractava d'una activitat social en la qual, mitjançant un concurs de cant, se solucionaven els conflictes existents entre membres de la comunitat. Aquest procediment no implicava cap resolució jurídica, sinó l'exteriorització d'una queixa formal davant del propi grup i el final de les tensions existents entre els dos adversaris.^[14] Per a això era necessari que hi hagués un guanyador i un perdedor. Podia donar-se el cas que el primer fos realment el culpable del delictes, però si d'aleshores ençà aconseguia comportar-se de manera correcta l'integraven novament en la comunitat. Aquest concurs de cants començava quan una persona en desafiava una altra per una infracció que presumptament havia comès. Un dels adversaris improvisava una cançó on es burlava del seu oponent, fent mofa dels seus defectes i comportaments, utilitzant també insults i, en general, tots els estratagemes lingüístics possibles amb la finalitat de ridiculitzar-lo i provocar, d'aquesta manera, les rialles més fortes entre els espectadors, que eren els membres del mateix grup. Mentre un improvisava cants satírics l'altre havia d'estar callat, esperant pacientment el seu torn.

^[13] Més tard vaig esbrinar que en altres llocs del Canadà hi havia alguns grups inuit que també utilitzaven el duel cantat per solucionar els conflictes interns dintre de la pròpia comunitat (n de l'a.).

^[14] Rouland, *Les modes juridiques de solution des conflits chez les inuit – Études/Inuit/Studies*, vol. 3, Numéro hors-série, Pavillon De-Koninck Université Laval, ISSN 0701-1008, Association Inuksiitiit Katimajit, Inc. Québec, 1979, pàg. 79.

Aquests duels cantats solien continuar-se amb el ritme d'un tambor i, en moltes ocasions, anaven acompanyats de gestos provocatius, fins i tot colpejant amb el cap la cara de l'adversari. Guanyava el concurs el que mantenia la calma i no s'immutava per les burles i els insults del seu adversari. Però si cap dels dos no perdia els estreps, era la mateixa comunitat la que havia d'escollir un guanyador. En aquests casos solia vèncer el que tingués la llengua més afilada i la imaginació més recargolada. Sense cap mena de dubte, pels esquimals el llenguatge és el més semblant a un instrument tallant i és l'únic que precisament s'afila fent-lo servir. De vegades la humiliació havia estat tan important que el perdedor podia arribar a abandonar el poblat. L'assassinat era l'únic delictes que no podia ser expiat a través d'aquest mètode.

Els duels cantats posen de manifest la capacitat inventiva d'un poble que, mitjançant la improvisació de cançons, és capaç de solucionar un conflicte d'una

manera cruel però pacífica. La creativitat de les seves cançons denota no tan sols una capacitat intel·ligent per transmetre una realitat adjacent a la seva cultura, sinó que a més és capaç de comunicar els sentiments que n'emanen. En aquest sentit, els esquimals són uns autèntics mestres, ja que mitjançant les seves creacions poètiques penetren en les entranyes més ocultes de la naturalesa humana.

Uns anys després, i amb motiu d'una col·laboració amb el Museu Etnològic de Barcelona, vaig fer un buidatge de notícies del diari *La Vanguardia*. A banda del treball que m'havien encarregat, que consistia a recollir notícies relacionades amb els immigrants de Barcelona en els més de 120 anys d'història d'aquest diari, vaig buscar, durant les estones lliures, notícies sobre els inuit i les expedicions àrtiques. Un dels articles que més em va cridar l'atenció deia això:

Duel entre esquimals. Els duels entre esquimals són divertidíssims. Mai acaben malament, ja que l'única arma que utilitzen és la llengua. Quan dos individus tenen un disgust i es desafien, els amics formen una rotllana, i els adversaris queden al centre. Aleshores, el més vell dels que presenciï el duel tira a la sort per decidir quin dels dos combatents ha de ser el primer a començar el duel tot parlant. Després que s'hagin insultat i dit «tros de gel, cua de guineu, nas de quilla, ren boig» i altres agudeses d'aquest estil, que són acollides per tots els habitants del poble amb una enorme riallada, la disputa segueix, cantant, ballant i colpejant tambors. Quan descansen, tornen a dir-se l'un a l'altre tot el que els ve al cap, ja sigui perquè ho saben o ho pensen, i fins i tot arrenquen tires de la pell dels avantpassats.

El concurs, infatigable, assisteix amb alegria el duel original, i fins i tot hi participa indirectament, subministrant projectils verbals al contrincant de la seva simpatia; per últim, és proclamat vencedor el que més ha fet riure amb les paraules dirigides al seu adversari.[15]

[15] *La Vanguardia*, 4 de desembre del 1920. «Duelo entre esquimales», a la secció «De todo un poco», pàg. 14.

Arran de tot el que havia llegit sobre aquests duels cantats em va sorgir un desig irrefrenable per aprendre i conèixer més coses sobre aquesta cultura, una sensació que encara avui segueixo tenint. Així doncs, em vaig proposar no només anar algun dia a l'Àrtic, sinó també conviure amb els inuit per conèixer i entendre millor la seva cultura. L'empresa, i encara més a Catalunya, no resultava gens fàcil, però la il·lusió de fer realitat un somni, com era el meu cas, també era difícil d'evitar. Per aquest motiu, mai oblidaré l'any 1997, quan vaig decidir, per fi, orientar la meva brúixola cap al nord per anar a la recerca d'aquells *poetes de l'Àrtic*.

Capítol I

7 d'agost del 1853, badia d'Aungnartog (nord de Groenlàndia)

Ajaguda sobre el gel, amb la mirada fixada en aquelles pells de foca, Inaluk^[1] somiava desperta mentre sentia aquells càntics materns que dormien en la seva ment. Havia passat molt de temps, i malgrat tot seguia pensant que la seva mare no estava morta, sinó només absent, i que aviat tornaria a estar amb ella novament. El seu fill Âpak es deia com la seva àvia, ja que era costum entre els inuit posar el nom del darrer difunt de la tribu a un nounat. En aquest cas, el seu fill portava el nom d'un parent mort, seguint així la tradició del seu poble. No obstant, Inaluk havia tingut certs problemes per posar-l'hi degut al fet que era habitual entre la seva gent diferenciar entre noms femenins i noms masculins.

Els inuit, en general, creien que l'esperit d'una persona que s'havia mort es dividia en dos. D'una banda, hi havia l'ànima personal, que anava a un lloc on feia calor i hi havia molts animals per poder caçar, i, de l'altra, l'ànima del nom que romania vagarejant per la terra, fins que trobava el cos d'un nounat que adoptava el nom d'aquest esperit i d'aquesta manera adquiria les qualitats i la personalitat del difunt. Així, el nom i l'ànima seguien sempre units. Dues persones amb el mateix nom espiritual es consideraven parents consanguinis, i per aquest motiu un home i una dona amb el mateix nom no podien contraure matrimoni. Moltes persones grans i malaltes de vegades canviaven els seus noms esperant que així la seva salut millorés. En general, els noms eren tan especials que quasi mai els utilitzaven; entre ells es cridaven els uns als altres amb sobrenoms. Existien tota classe de regles i prohibicions relacionades amb el nom. Així doncs, hi havia un cert temor de pronunciar el nom d'un difunt fins que no s'hagués reencarnat en un nen nounat. Per aquest motiu Inaluk no gosava pronunciar el seu propi nom; preferia que altres el diguessin per ella.^[2]

[1] Els noms d'Âpak i Inaluk que apareixen en el relat històric són ficticis, tot i que sí que van existir realment segons l'arbre genealògic dels Inughuit que podem trobar en un llibre de Guy Mary-Rousselière, *Qitdlarssuaq. L'histoire d'une migration polaire*, Les Presses de l'Université de Montréal, 1980 (n. de l'a.).

[2] Els Inughuit del nord-oest de Groenlàndia eren dels pocs grups inuit que diferenciaven entre noms masculins i noms femenins. Normalment, el nom no tenia gènere, era neutre. D'altra banda, a Groenlàndia, a diferència de les tribus esquimals centrals i del Pacífic, hi havia un cert temor de

pronunciar el nom d'un mateix. Per això, quan a un home se li preguntava com es deia ell preferia que algú respongués per ell. Birket-Smith, *op. cit.*, pàg. 189.

El seu poble, els Inughuit, havia arribat a aquelles terres fredes i glaçades feia ja molt de temps; tant, que semblava com si haguessin viscut sempre allà. Gràcies a la saviesa i al coneixement de l'angakkoq, el xaman, medecinaire i conseller espiritual del poble, sabien que procedien d'una terra molt llunyana, segons les llegendes, d'un lloc on sempre apareixia el sol; al contrari del que succeïa allà on vivien ara, on durant un temps no sortia mai i durant dies mai desapareixia. L'angakkoq viatjava també a través del món invisible, i molts cops tornava amb tabús, rituals o cançons noves per ensenyar a la resta de la comunitat. Però precisament la cançó de Les illes flotants amb ales blanques que li cantava sempre la seva mare, i que, alhora, ella cantava també al seu fill, no procedia d'aquest món sobrenatural. Més aviat tenia a veure amb una realitat, un succés que va canviar per sempre l'esdevenir del seu poble i el futur de la seva cultura, que seria recordat a través d'una cançó que havia estat propietat de la seva mare i que ara li pertanyia a ella. Entre els inuit les cançons són propietat de qui les pensa, i només poden cantar-les els seus creadors, tret que aquest doni el seu permís a altres per poder-ho fer. La propietat de les cançons normalment passava de generació en generació. I com que les tradicions, igual que les cançons, contes i llegendes, moren amb l'última persona que les recorda, a Inaluk li havia tocat memoritzar aquella poesia cantada, de la mateixa manera que algun dia li tocaria fer-ho al seu fill Âpak.

Recordava aquell araat o aqaat («cançó afectuosa materna») que la seva difunta mare li cantava i que ara el seu esperit li xiuxiuejava a l'orella. Tot havia ocorregut fa ja molt de temps. La seva mare era encara molt jove quan del no-res van aparèixer unes illes flotant al mar amb unes ales blanques a prop dels penya-segats del cap Innaanganeq (cap York). Aquell dia es començà a gestar una llegenda i per descomptat una cançó que explicaria la història de la primera trobada entre els Inughuit i l'«home blanc».

Feia temps que la tribu havia memoritzat la profecia d'una dona anomenada Maage («la gavina»), que havia predit que apareixeria un vaixell gegant amb pals alts i que vindria del mar.^[3] La profecia es va complir molt de temps després i va significar un dels moments històrics més importants del poble inuit, ja que un dels seus grups, els Inughuit del nord-oest de Groenlàndia, que fins aleshores havien estat aïllats, descobriria que no estaven sols en aquest món. La seva mare li havia explicat que al

principi pensaven que els esperits de l'aire havien vingut a visitar la llar dels inuit. [4] Així mateix, li va explicar que dins d'aquelles illes flotants havien vist un animal sense pèl, rosat i gras, i també un home que mirava a través d'uns trossos de gel transparent que no es desfeien mai. A més, hi havia objectes molt grans on es podia seure i un braç congelat amb el qual es colpejava una mena d'agulla. Els primers «homes blancs» que van baixar de les illes flotants portaven cassoles al cap. Tot el poble estava expectant, ansiós i nerviós. Tenia por d'aquells homes i la seva gent pensava que no eren veritables éssers humans.

[3] Es creu que aquesta profecia es va originar arran d'una expedició comandada per William Baffin i Robert Bylot el 1616. El 5 de juliol el vaixell *Discovery* va assolir els 77° 45' nord, 72° oest, al nord-oest de Groenlàndia. Buscaven el Pas del Nord-oest, una ruta que els havia de portar des d'Europa fins a Catai i les Índies. Van arribar a veure el cap Alexander, però no van desembarcar. Tanmateix, existeix la possibilitat que els exploradors fossin vistos pels Inughuit, forjant d'aquesta manera la llegenda de Maage (n. de l'a.).

[4] Knud Rasmussen, *The People of the Polar North*, Kegan Paul-Trench, Trübner, London, 1906.

Ja havien passat alguns anys des d'aquell esdeveniment tan transcendent al per a la història del seu poble, i observant la parca feta amb pells d'ocells, foca i guineu àrtica que havia confeccionat la seva mare, recordava aquella cançó que parlava sobre una profecia que més tard es compliria. Però al cap d'uns anys, i després de la mort de la seva mare, un altre fet tornaria a marcar el futur del seu poble. Els esdeveniments se succeïen amb una rapidesa vertiginosa. Era, doncs, el moment perquè el seu fill comencés a memoritzar la cançó de la seva àvia. El futur podia ser encara més dur i tràgic que el present.

Es veu que l'«home blanc» havia tornat un altre cop a aquelles terres devorades pel gel. La nit diürna del 6 al 7 d'agost del 1853 Elisha Kent Kane, cap de la primera expedició àrtica nord-americana, va arribar, juntament amb els seus homes, a bord de l'Advance fins aquelles latituds tan septentrionals. Van navegar entre els caps Alexander i Isabella, a través de l'estret de Smith. Kane i els seus homes van passar el seu primer hivern allà, a 110 quilòmetres al nord d'Etah. Entre els expedicionaris hi havia un jove inuit de l'oest de Groenlàndia anomenat Suersaq (els «homes blancs» l'anomenaven Hans Hendrik o Hans Christian), que més tard abandonaria l'expedició a l'haver-se enamorat d'una dona anomenada Mequ, i es quedaria amb els Inughuit des del 1855 fins al 1860, un període que va ser decisiu per a la història d'aquest grup.

El 10 de setembre del 1853 la tripulació va començar a preparar-se per hivernar en aquell lloc. Era la primera vegada que una expedició científica ho feia en un punt tan septentrional (badia Aungnartoq o, com la va anomenar Kane, badia de Rensselaer, a 78° 37' nord i 71° oest). El Pol Nord Geogràfic quedava relativament a prop, però encara no n'eren conscients. Tan sols molts anys després es valoraria d'una manera justa aquell hivern del 1853 que Kane i els seus homes van passar allà. Van ser uns mesos molt durs per a les persones que no estaven acostumades a un clima sever i de condicions tan extremes; fins i tot per a un inuit com Suersaq, que va arribar a escriure el seu propi patiment en el primer hivern que passava en aquelles latituds.

Aleshores va arribar el veritable hivern, amb un fred molt cru. El cel es va enfosquir ràpidament. Jo mai havia vist una temporada tan fosca com aquella, que va ser, sense cap mena de dubte, espantosa. Vaig pensar que mai més tornariem a veure la llum del dia. Em sentia trist i aterrit. Mai de la vida havia vist una foscor com aquella al migdia. Com que la foscor va durar tres mesos vaig pensar realment que mai més tornariem a veure la llum del dia.

[5]

[5] Kenn Harper, *Minik, el esquimal de Nueva York*, Circe Ediciones, Barcelona, 1998, pàg. 31.

El 7 d'abril del 1854 els kabloonah, que és com els inuit anomenaven l'«home blanc», es van trobar a la badia de Rensselaer amb vuit Inughuit de la població propera d'Etah. Kane va comentar, sobre aquells homes, que quan assenyalaves als nadius cap a l'est, on hi havia les muntanyes i els caribús, ells deien «sermeq» (glacera). Si els preguntaves com de gran era el seu territori i fins a on s'estenia de nord a sud et contestaven «sermeq, sermersuaq»; és a dir, el gran mur de gel, i més enllà no hi ha res. [6] Així eren els límits territorials d'una societat aïllada i autosuficient que comptava amb unes dues-centes persones que subsistien de la caça i la recol·lecció.

[6] Rolf Gilberg, *Changes in the Life of the Polar Eskimos. Resulting from a Canadian Immigration into the Thule District, North Greenland in the 1860s – Folk*, vols. 16-17, 1974-1975, pàg. 160.

Poc temps després, Kane i els seus homes van començar a tenir problemes amb els Inughuit, fins i tot van arribar a segrestar-ne alguns membres de la vila veïna d'Anoritoq (Anoritoq o Aungnartoq), situada al cap d'Inglefield. Continuament desapareixien coses cada vegada que els nadius pujaven a bord de l'Advance. La situació es feia cada cop més crítica, i probablement s'hauria acabat d'una manera tràgica si no s'hagués produït un fet transcendental. Un dia va arribar el gran Metek,

acompanyat d'Ootuniah, amb un trineu carregat de ganivets, trossos de fusta i objectes de ferro que havien robat als kabloonah. Amb aquest acte de bona voluntat Kane va voler pactar el primer acord internacional amb els inuit. Si aquells exploradors volien sobreviure en aquesta regió groenlandesa i els nadius desitjaven beneficiar-se de la cultura material que aportava l'«home blanc» havien d'arribar a un pacte. Finalment, el 15 de setembre del 1854 es va acordar el primer tractat de pau entre l'«home blanc» i els inuit. [7]

[7] En aquest tractat els Inughuit es comprometien a no robar més a l'«home blanc», a portar-li carn fresca, a acompanyar-lo amb els seus gossos i trineus on volguessin anar i a ensenyar-li on hi havia caça. Per la seva part, els *kabloonah* (*kabloonak*, *kablunat*, *qallunaat* o *qablunaaq*) van donar la seva paraula de no matar els Inughuit ni practicar amb ells cap mena de bruixeria, així com tampoc ferir-los ni perjudicar-los de cap manera. Els expedicionaris ajudarien a caçar amb els seus fusells els nadius, que serien benvinguts a bord del vaixell. Els regalarien agulles, ganivets, peces de fusta i de ferro, greix, punxons i fil de cosir. Totes aquestes coses i d'altres que poguessin desitjar els Inughuit a canvi de carn de morsa i foga de primera qualitat. A més, aquest tractat serviria perquè l'«home blanc» passés, per primer cop en la història, un hivern amb aquell poble tan septentrional. Jean Malaurie, *Ultima Thulé. De la découverte à l'invasion*, Éditions du Chêne, Hachette-livre, Paris, 2000.

L'arribada de Kane i el tractat de pau amb els Inughuit havien suposat per a aquest poble un canvi en la seva cultura material. Una «revolució» tecnològica i també mental s'estava desenvolupant en aquell grup inuit, que seria conegut, més endavant, amb el terme d'«esquimals polars» i que, en l'actualitat, reivindiquen el seu dret a ser reconeguts com un grup inuit diferent dels altres. Inughuit significa «els grans homes» i el seu esperit de lluita i autodeterminació que va trobar Kane el 1854 romanen inalterables encara a dia d'avui. Gràcies, en certa manera, a les condicions extremes a les quals s'ha vist sotmesa la població des de fa segles han pogut sobreviure a la presència de l'«home blanc» a les seves terres blanques i gèlides. Però Kane i la seva tripulació no havien estat els primers kabloonah d'arribar al territori dels Inughuit i, per descomptat, tampoc serien els últims. [8]

[8] Per a més informació sobre l'expedició de Kane i altres de prèvies, vegeu el capítol VII.

Tota llegenda té el seu principi, i sol anar-se forjant al llarg dels anys a través de la tradició oral d'un poble. Per això, Ápak havia de memoritzar la cançó de Les illes flotants amb ales blanques, perquè formava part de l'herència cultural del seu poble i com a tal calia que sempre la recordés per no oblidar-la mai.

«El primer crit que fa un nen al néixer és per reclamar el seu nom». **Inughuit del nord de Groenlàndia**

1

20 de juliol del 1999, Pond Cove, Newfoundland (Canadà)

La meva mirada navegava a través del mar en calma que apareixia al meu davant. Buscava insistentment la costa del Labrador, però eren les set del matí i una cortina de boirina s'aixecava davant dels meus ulls, com un mur infranquejable i angost que m'impedia veure més enllà de la meva pròpia imaginació. Era al lloc on volia ser en aquell moment. Una història explica que va ser aquí, a l'estret de Belle Isle, aquest tram de mar que em separava del continent, on Occident va tenir constància per primer cop de la paraula «esquimal». I és en aquest punt que vaig decidir començar la meva aventura a la recerca dels *poetes de l'Àrtic*.

Havien passat gairebé dos anys des del dia de la decisió, durant els quals vaig portar a terme una estratègia planificada i necessària. Per començar, havia buscat aquells llibres que poguessin proporcionar-me informació sobre els inuit. D'una banda, tenia els relats sobre expedicions àrtiques que aportaven dades relatives no tan sols als contactes entre els «no nadius» i els inuit, sinó que a més incloïen els diaris dels exploradors polars, que constituïen un material valuósíssim de primera mà. Després vaig trobar els llibres sobre l'Àrtic que no només eren essencials per conèixer l'hàbitat natural dels inuit, sinó que també em servien com a guia pràctica per als meus futurs viatges. Finalment, hi havia les monografies etnològiques, les investigacions realitzades en comunitats inuit i altres treballs de camp com per exemple recopilacions de contes i llegendes tradicionals. Aquest tipus d'obres em resultaven primordials si volia estudiar de manera exhaustiva aquesta cultura. Amb el temps vaig afegir, com a fonts d'informació complementàries, novel·les de ficció, biografies, relats de missioners i llibres que parlaven d'experiències i aventures a l'Àrtic. Per descomptat, internet també era un punt d'informació importantíssim a tenir en compte, tot i que en aquella època encara era una font embrionària.

La tasca, però, va ser més difícil del que esperava, i el resultat no va reflectir el temps i l'esforç que hi havia invertit; tot i que sí que el va compensar. La conclusió a la

qual vaig arribar, després d'alguns anys indagant, és que a tant a Catalunya com a Espanya hi havia molt pocs llibres que parlessin sobre una cultura que, aparentment, era coneguda, si més no pel nom, per un alt percentatge de la població mundial. A més, els pocs llibres que podia trobar sobre exploracions polars i els inuit eren, majoritàriament, edicions antigues, cosa que afegia un major grau de complexitat a la recerca. Em trobava així amb el dubte de si seguir endavant o no. De vegades és difícil descriure l'impuls que et porta a fer determinades accions que, d'entrada, consideres fútils. L'únic que recordo d'aquells moments és que vaig pensar que havia de continuar. La decisió estava presa, era ferma i no volia fer marxa enrere. Així doncs, em vaig posar a la feina. Una de les primeres coses que havia de fer era precisament començar per allò més essencial: definir els termes «esquimal» i *inuit*. Per tant, era necessari no només diferenciar ambdós conceptes, sinó també revisar i legitimar l'ús que se'n feia. Aquest era el motiu pel qual ara era a Newfoundland. Aquí van viure, en el passat, els inuit més meridionals, i precisament va ser en aquests paratges on va aparèixer per primer cop el concepte pejoratiu i estigmàtic d'«esquimal», que, o bé procedeix dels indis Algonquins i significa «els que mengen carn crua», o bé prové dels indis Montagnais, el significat del qual és «constructors de raquetes de neu».[9]

[9] La creença més estesa i acceptada, no només en els llibres de text sinó també en molts diccionaris actuals, és que el terme «esquimal» procedeix dels indis Algonquins, que recorrien a les paraules *aškime-w* (Béland, 1978) i *e-škipot* (Baraga, 1878; Cuoq, 1886), al significar «que s'alimenten de carn crua» o «els que mengen carn crua», per designar els indígenes del Labrador. Tanmateix, cal tenir en compte altres possibilitats, no menys certes que aquesta. Una d'aquestes afirmaria que l'origen procedeix del terme *ayassime-w* dels indis Montagnais, que la utilitzaven per referir-se als nadius del Labrador (esquimals i indis Micmac), i que significa «constructors de raquetes de neu» (Lemoine, 1911; Mailhot, 1978; Mailhot, Simard i Vincent, 1980). Aquesta probable hipòtesi afirmaria que el nom fos registrat pels baleners bascos, que el van recollir dels indis Montagnais, amb els quals comerciaven. Més tard, va ser transmès a francesos i anglesos i després es va estendre a la resta de països. Informació extreta de: David Damas (ed.), *Handbook of North American Indians. Arctic*, vol. 5, Smithsonian Institution, William C. Sturtevant (ed. general), Washington D. C., 1984, pàgs. 5-7; Jose Mailhot, J. P. Simard, S. Vincent, «On est toujours l'Esquimau de quelqu'un», *Études/Inuit/Studies – Les Inuit du Québec-Labrador méridional / The Inuit of Southern Quebec-Labrador*, vol. 4, núm. 1-2, Pavillon De-Koninck Université Laval, Association Inuksiutiit Katimajit, Inc. Québec, 1980, pàgs. 59-76; Selma de L. Barkham, «A note on the Strait of Belle Isle during the period of Basque contact with Indians and Inuit», *ibid.*, pàgs. 51-58; Charles A. Martijn, «The Esquimaux in the 17th and 18th century cartography of the Gulf of St. Lawrence: A preliminary discussion / La présence inuit sur la Côte-Nord du Golfe St-Laurent à l'époque historique», *ibid.*, pàgs. 77-126.

A Catalunya, de moment, el terme «esquimal» és la paraula més estesa i utilitzada. A la segona edició del diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://dlc.iec.cat>) si busquem el terme «inuit» trobarem el següent: adjectiu, masculí (m.) i femení (f.): esquimal. I buscant l'enllaç d'aquest darrer mot: individu d'un poble que habita les costes àrtiques d'Amèrica; adjectiu relatiu o pertanyent als esquimals; llengua parlada pels esquimals; adjectiu relatiu o pertanyent a l'esquimal. A l'Enciclopèdia Catalana (www.diccionari.cat) el terme «inuit» el defineixen així: nom que es donen a si mateixos els esquimals [*inuit*, pl. de *inuk* «home»]. Tot i que no és gaire encertat en la definició (el terme «inuit» no fa referència a la seva llengua) i l'àmbit geogràfic (els inuit també són a Sibèria), almenys és un intent i un inici esperançador. Igualment cal destacar una tendència errònia a posar una lletra «s» per pluralitzar el mot. El terme «inuit» ja és plural, com hem vist abans, i per tant, s'ha d'utilitzar com a tal també per definir un conjunt de persones o objectes. Evidentment, el problema és que l'ús d'aquest mot encara no s'ha estès gaire entre la població catalana. Malgrat l'esforç d'uns quants, no hem avançat gaire en aquest sentit i encara estem lluny d'aconseguir el que altres països ja han assolit. A més, molts mitjans de comunicació catalans d'avui en dia encara segueixen utilitzant aquest concepte despectiu, de la mateixa manera que el podem trobar en l'àmbit politicsocial del país així com en moltes aules de Catalunya. Sincerament, penso que no estem fent justícia a una de les cultures mil·lenàries més exemplars que ha conegut la història.

És cert, i moltes vegades a mi també m'ha passat, que solem recórrer a la paraula «esquimal» per aclarir el concepte d'«inuit» (significa «persones» o «éssers humans»), atès que no tothom coneix aquest terme. Aquesta estratègia és vàlida sempre que es defensi quina és l'expressió correcta.^[10] Considero que, d'una manera o altra, entre tots hem de començar a avançar cap a una millor comprensió de l'«altre», començant per un ús correcte del seu nom. I aquest esforç l'hem d'iniciar els que tenim els instruments necessaris per fer-ho. El problema és que ens trobem davant d'un dels pobles que es coneix més pel seu nom que per la seva cultura, i un dels objectius que em vaig marcar des del principi va ser canviar precisament això. Tanmateix, també és cert que el concepte que es tenia dels esquimals era, i és, en alguns casos, erroni. Per aquest motiu també va esdevenir necessària una revisió dels valors culturals que des d'Occident s'han atribuït a aquest poble. Aquest escrit, del segle XIX, podria ser un bon punt de partida.

[10] A banda de l'ús genèric del terme «inuit» es poden distingir una sèrie de noms amb els quals els habitants d'aquests territoris s'anomenen a ells mateixos. «Inuit», en el seu àmbit local, fa referència als nadius de l'Àrtic oriental canadenc. A la regió del mar de Bering (costa sud-oest d'Alaska i Txukotka, Sibèria) prefereixen dir-se Yupiit (singular Yup'ik o Yupik); a les muntanyes septentrionals d'Alaska, Inupiat o Iñupiat (singular Inupiaq o Iñupiaq); al delta del riu Mackenzie, Inuvialuit (singular Inuvialuk); a la costa sud d'Alaska, Sugpiaq, i a Groenlàndia, Kalaallit (singular Kalaaleq). A més d'aquestes denominacions, n'existeixen d'altres que fan referència als grups locals de cada una d'aquestes regions àrtiques; per exemple, els Inughuit del nord-oest de Groenlàndia, que significa «grans homes». A partir de la primera reunió de la Inuit Circumpolar Conference (1977), es va decidir que calia utilitzar la paraula *inuit* per designar qualsevol grup esquimal, amb independència del nom que es donés a si mateix, localment o en el seu lloc d'origen. D'aquesta manera el terme «esquimal» quedava obsolet oficialment. En aquest sentit, simplement vull indicar que actualment s'utilitza a vegades aquesta paraula arcaica per referir-se a una etapa evolutiva d'aquesta cultura o senzillament quan la informació es basa en documents antics en què l'ús del terme «esquimal» encara era freqüent, com és el cas del criteri que seguim en aquest llibre (n. de l'a.).

A mitjan gener, una caravana d'esquimals va venir a demanar-nos alguns peixos secs i aiguardent; els hi vam donar afegint una mica de tabac a aquests mesquins presents que van ser rebuts amb llàgrimes d'alegria. El cap d'aquell clan, un vell dèbil i feble, ens va explicar que el mes anterior s'havia menjat la seva dona i els seus dos fills perquè no tenia res més per saciar la gana.[11]

[11] Aquesta va ser una de les primeres notícies sobre esquimals publicada a la premsa catalana. *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de gener del 1882, «Los mares polares», pàg. 601.

2

Un cop revisat el concepte «esquimal» i acceptat el nom d'«inuit» amb les seves acepcions geogràfiques, era necessari fer una petita incursió al present abans de començar pel passat.

És molt recomanable, quan es parla de territoris o zones desconegudes pel lector, tenir sempre un mapa a mà. Per l'investigador aquest acte no només és necessari, sinó obligatori. Així doncs, amb l'Àrtic cartografiat en un paper em vaig posar a observar-lo i em vaig adonar de la gran extensió de territori que abastaven els inuit, com també dels espais geogràfics completament diferents que podíem trobar-hi.[12]

Pel que fa a la població inuit, actualment hi ha uns 150.000 individus que viuen a les regions àrtiques de Rússia (regió de Txukotka), on n'hi ha uns 1.750 (any 2006), Alaska, amb 39.308 (any 2000), Canadà, amb 45.070 (any 2001) i, finalment, Groenlàndia, amb 50.283 (any 2005). A aquestes xifres cal afegir 12.850 inuit groenlandesos que viuen a Dinamarca (any 2005).[13]

[12] Aquesta ètnia, que habita una àrea que cobreix uns 8.200 km d'extensió, gaudeix d'un territori geogràfic més gran que qualsevol altre poble indígena del món; i això malgrat que tenen una baixa densitat de població (n. de l'a.).

[13] Dades extretes de: American Indian and Alaska Native Tribes for the United States, Regions, Divisions, and States (PHC-T-18); <http://www.itk.ca/5000-year-heritage/regions.php>; www.inuit.org; cens oficial de Statistics Greenland: www.statgreen.gl.

3

Qui som? D'on venim? Aquestes són preguntes que de vegades ens fem per intentar donar sentit a les nostres vides. Moltes vegades no ho aconseguim i moltes altres ens quedem a mitges. Al decidir estudiar la cultura inuit havia de tenir com un dels primers objectius l'origen d'aquest poble. Era fonamental saber quins eren els seus antecedents culturals, perquè si alguna cosa tenia clara és que l'home no s'adapta a una de les regions més extremes del planeta de la nit al dia. Lògicament, hi havia un passat, i vaig considerar necessari conèixer-lo, ja que el present i probablement el futur d'aquest poble n'eren una conseqüència directa. Així doncs, després d'haver definit els termes «esquimal» i «inuit», establir el cens de població actual i conèixer quines són les característiques essencials del seu medi natural, em semblava imprescindible examinar la prehistòria d'aquest poble, els orígens del qual es remunten al 1000 dC, per així poder conèixer millor la seva realitat cultural.

Fa uns 4.500 anys els pobles paleoesquimals es van establir a Alaska, on van donar lloc a les conegudes com les cultures de Tradició Microlítica Àrtica (2500-900 aC), que probablement van ser les primeres que es van instal·lar a l'Àrtic nord-americà.[14] S'ha comprovat que en un passat recent hi va haver dos «òptims climàtics». El primer es va produir fa entre 3.500 i 4.500 anys, i el segon, entre 900 i 1.100 anys. Durant aquests dos períodes el clima àrtic va ser una mica més càlid, la qual cosa va permetre que hi hagués una sèrie de migracions humanes que, partint d'Alaska, van creuar i poblar l'Àrtic canadenc fins arribar, finalment, a Groenlàndia. D'entre totes les cultures prehistòriques que fa milers d'anys es van desenvolupar a l'Àrtic americà en destaquen tres que, per la seva singularitat i importància, estan relacionades amb tota seguretat amb els inuit històrics i actuals:

- La cultura Norton (500 aC-800 dC), considerada els avantpassats directes més antics dels inuit actuals, que es va desenvolupar al llarg de la costa d'Alaska fins a la desembocadura del riu Mackenzie, al Canadà.
- La cultura Dorset (800 aC-1400 dC). Creadors del famós iglú de neu i el primer poble americà que va contactar amb els europeus quan els nòrdics van arribar al seu territori. Els Dorset es van desenvolupar bàsicament a l'Àrtic central canadenc i a Groenlàndia. El grup inuit Ammassalimiut (o Ammassalimmiut), que viu actualment a la costa est de Groenlàndia, és descendent directe d'aquest poble, que va viure més de dos mil anys a l'Àrtic americà.
- La cultura Thule (1000-1800 dC) és l'antecessora moderna dels inuit històrics. Té els seus orígens a la regió de l'estret de Bering i són producte de l'evolució de diverses cultures aparegudes a Alaska i Sibèria. Els Thule no tan sols es van expandir cap al sud d'Alaska, sinó que també van emigrar, aprofitant un període de clima més càlid a l'Àrtic, cap al Canadà i, posteriorment, Groenlàndia, on van arribar entre el 1100-1200 dC.

[14] Alguns arqueòlegs opinen que els paleoesquimals, que eren els pobladors que van romandre a l'Àrtic i dels quals no se sap amb seguretat si van ser els antecessors dels inuit moderns, eren originaris de la regió del mar de Bering i de la Sibèria oriental. Ja poblaven Alaska fa uns 4.500 anys, i es creu que van arribar al continent americà per mar, en embarcacions de pell. Aquests pobles i les seves variacions culturals són conegudes com les cultures de Tradició Microlítica Àrtica (ASTt). Dades extretes del llibre de Damas (1984). En aquesta obra s'estableixen uns marges d'error en la datació de les diferents fases culturals: les cultures de Tradició Microlítica Àrtica oscil·len ± 300 anys. En les cultures Dorset i Norton s'estableix un marge d'error de ± 400 anys. Finalment, en el cas de la cultura Thule, aquest marge en la datació és de ± 100 anys (n. de l'a.).

Com a conseqüència d'un refredament climàtic que es va iniciar cap al 1200 dC i que va derivar en la coneguda com a Petita Era Glacial o Petita Edat de Gel (1650-1850 dC), els Thule van haver de readaptar-se a les noves circumstàncies per fer front a aquest enduriment del clima. Tant a Sibèria com a Alaska, el Canadà i Groenlàndia aquestes adaptacions van ser diferents a causa de l'àmbit geogràfic, les condicions meteorològiques locals i, òbviament, l'accés als recursos existents de la zona. Això va provocar que, posteriorment, apareguessin diversos grups inuit en alguns casos molt diferents els uns dels altres i que, d'una manera o altra, representaran la riquesa cultural d'aquest poble.

Ja feia gairebé un mes que estava viatjant per la costa est del Canadà, un país on sempre havia somiat anar. Després d'haver recorregut una part de la península del Labrador, ara era a Newfoundland, quasi al final del meu viatge i després d'haver fet més de 8.000 km amb cotxe. Amb la felicitat d'haver complert un somni i amb la sensació de voler continuar endavant amb els meus estudis sobre els inuit, contemplava ara les boniques muntanyes del Parc Nacional de Gros Morne (declarat patrimoni de la humanitat per la UNESCO el 1987). Era un lloc perfecte per pensar en la raó per la qual havia escollit precisament l'any 1999 per fer el meu primer viatge d'investigació. El motiu era que volia assistir al naixement de la província autònoma de Nunavut («la Nostra Terra»). Era un moment important en la història moderna del poble inuit, no només pels que vivien al Canadà, sinó també a Groenlàndia, Alaska i Sibèria. Gràcies a aquest triomf i al seu precedent (el Govern Autònom groenlandès del 1979) s'obria una porta a l'esperança per a tots els grups inuit que buscaven l'autonomia governamental respecte als governs dels quals depenien. Aquest era la raó per la qual havia decidit anar-hi el juliol del 1999, uns mesos després de la creació de Nunavut (l'1 d'abril). D'una manera o altra volia viure aquest moment històric, ja que no hi ha cap aprenentatge millor a la vida que la pròpia experiència viscuda.

Tanmateix, no tot va sortir tan bé com esperava. Quedaven molt poques places per volar a Iqaluit, la capital de Nunavut, i el preu dels bitllets d'avió era prohibitiu per mi, sobretot tenint en compte que això era al principi del viatge i encara em quedaven més de tres setmanes al Canadà. Per tant vaig haver de resignar-me i conformar-me amb altres rutes previstes, com el cas de la península del Labrador i Newfoundland, que actualment formen part d'una nova província autònoma inuit anomenada Nunatsiavut, que significa «la Nostra Bonica Terra».[15]

[15] L'1 de desembre del 2005 es va formar el Govern Autònom de Nunatsiavut i un any després es va convertir en un autogovern inuit (n. de l'a.).

Deixant de banda aquest petit imprevist, el viatge va acabar sent més gratificant i interessant del que havia previst. Per primer cop vaig veure els inuit al Quebec i també a Daniel's Harbour (Newfoundland), encara que tots dos llocs quedaven lluny de Nunavut.[16] Anaven vestits amb roba texana, a l'estil occidental. No obstant això, els seus trets mongoloides, uns llargs cabells negres i una pell morena els delataven. Els

inuit que vaig conèixer durant aquest viatge havien sofert un procés d'aculturació important, i eren només petites reminiscències d'un passat i d'una cultura que es perdien en la nit del temps. Aquell somni d'adolescència començava a fer-se realitat, tot i que en el fons la meua brúixola seguia assenyalant més cap al Pol, allà on els arbres s'acabaven i s'estenien els deserts glaçats del Gran Nord.

[16] Finalment, uns anys després, el 24 d'abril del 2006, vaig complir aquell «vell somni». Vaig aterrar a Iqaluit (n. de l'a.).

Un altre dels objectius d'aquest viatge era també aconseguir tot tipus de material informatiu que no pogués adquirir a Catalunya. Aquí vaig tenir una mica més de sort i vaig trobar una sèrie de llibres, mapes, litografies i informes oficials publicats pel Minister of Indian Affairs and Northern Development, que m'han sigut de moltíssima utilitat. A més, vaig descobrir una revista anomenada *Études/Inuit/Studies*, que s'edita un o dos cops a l'any. La publica la Université Laval del Quebec, i ja des del primer exemplar, imprès el 1977, s'ha convertit en una de les fonts d'informació sobre els inuit més importants del món. Es tracta d'un recurs imprescindible per als que vulguin aprofundir en aquesta cultura.[17] Entrant a les llibreries i biblioteques del Canadà em vaig adonar de la poca documentació escrita sobre els inuit que ens arriba a Catalunya.

[17] La pàgina web d'aquesta publicació és: <http://www.fss.ulaval.ca/etudes-inuit-studies/>

D'altra banda, també vaig tenir l'oportunitat de visitar alguns museus i galeries d'art que exhibien obres inuit. Gràcies a persones com James Houston,[18] avui en dia els treballs artístics dels inuit es coneixen internacionalment i s'exposen en galeries de tot el món. Realment em vaig enamorar mirant sobretot els quadres i les escultures d'aquests artistes. Recordo, a més, que una tarda estava passejant pels carrers del casc antic de Quebec, buscant alguna tenda on poder comprar llibres, quan de sobte vaig veure una botiga d'antiguitats en què a l'aparador hi havia la fotografia d'un inuit al seu caiac caçant una foca. Hi vaig entrar sense pensar-m'ho dos cops. En menys de deu minuts, i després d'haver-li explicat a la dependenta que era un antropòleg que estava estudiant els inuit, tenia davant dels meus ulls dos quadres al carbó dibuixats per un artista anomenat Peter Ragee de Cape Dorset, a l'illa de Baffin. Els dos dibuixos representaven el procés de captura d'una foca i les habilitats del caçador inuit per aconseguir la seva presa. El preu no era excessiu i podia permetre'm el luxe de comprar-los i gaudir d'aquells quadres la resta de la meua vida. A més, la dona que me'ls va

vendre em va regalar un llibre sobre els inuit només pel fet de comprar-li ambdues obres.

[18] James Archibald Houston (1921-2005), *Samoik* (com el coneixen els inuit i que significa «l'esquerrà»). Artista canadenc que va conèixer amb els inuit del Canadà entre el 1948 i el 1962. Va compartir amb ells la vida nòmada i va adquirir un profund coneixement d'aquesta cultura i del seu territori. Un dels seus majors èxits va ser promocionar les obres d'art realitzades pels mateixos inuit durant la dècada dels 50, tot i que el projecte no va fructificar fins al cap d'uns anys (n. de l'a.).

A la botiga em van lliurar el certificat d'autenticitat dels quadres. Respecte a Peter Ragee (Raggee), l'autor de l'obra, vaig esbrinar que havia nascut el 28 de març del 1955. Els seus pares, Sakiassie i Egevadluk Ragee, també eren artistes. Actualment, vivia a Cape Dorset, tot i que també havia residit a Toronto. Fins a la data del certificat (1997) havia realitzat dues exposicions: el juliol del 1989, The Great Northern Arts Festival, a Inuvik; el febrer del 1992, The Inuit Print and Sculpture 1960-1980 Westdale Gallery, a Hamilton, Ontario. A part de dibuixant, també era impressor i escultor. Peter Ragee va ser un dels guanyadors de la Nunatta Sunaqtangit Museum Art, competició celebrada a Iqaluit entre el novembre del 1979 i el gener del 1980. També s'esmentava, al certificat, que havia actuat en la pel·lícula *The White Dawn* (Philip Kaufman, 1974), interpretant el fill d'un xaman. En l'actualitat és un dels artistes més importants de Cape Dorset, i la seva obra es pot veure en diverses galeries d'art canadenques, on s'exposen alguns dels seus dibuixos més interessants.

La dona de la botiga em va explicar que la gent solia buscar més les escultures que no pas les pintures inuit. Em va dir que feia dos anys que tenia aquells dibuixos i que fins aleshores ningú se n'havia interessat. Amb el temps he anat adquirint peces artístiques dels inuit. Però he de confessar que sento un afecte especial per aquests quadres, no tan sols per la seva singularitat sinó també per la força expressiva que transmeten i pel reflex d'un estil de vida tradicional que, afortunadament, en alguns llocs de l'Àrtic encara existeix.

El viatge arribava a la seva fi. Alguns objectius s'havien aconseguit i altres els havia posposat per a millors ocasions. En línies generals tornava a Barcelona amb la sensació d'haver après moltes coses, haver aconseguit bastant material informatiu i haver pogut gaudir d'uns paisatges d'una bellesa increïble. Del Canadà em vaig emportar la primera imatge real dels inuit, la naturalesa de Newfoundland i el plor de les balenes de Tadoussac.

Una part del meu somni ja s'havia complert.